

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DISERTAČNÍ PRÁCI

Mgr. Jana Musila: „Měření Čechoslováků. Česká společnost biotypologická a konstituční lékařství v ČSR mezi lety 1937–1959“

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
Katedra filosofie a dějin přírodních věd

Kandidát předložil velmi rozsáhlou (téměř tři set stránkovou), pojednávající o doposud spíše opomíjené kapitole ve vývoji českých věd o životě 20. století, respektive medicíny, totiž tzv. biotypologie. Tématem práce se přitom kandidát aktivně zabýval již předtím, i když ne v takto vyhraněné podobě; tuto v zásadě kontinuální návaznost během doktorského studia lze velmi kvitovat.

Práce je rozdělena do jasně strukturovaných celků, jež nejsou samoučelné. Tak např. hned kapitola 1. představuje hutný přehled mezinárodního kontextu, v němž se biotypologické nauky a snahy šířily a dává jasně tušit i jisté rozdíly v dobovém ideologickém ukotvení, přesahující hranice vědy a způsobující v pojetí československé biotypologie jistou schizofrenní situaci, jež je přiblížena v dalších kapitolách. Následující tři kapitoly nabízí doposud nepodrobnější přehled k institucionálním dějinám československé biotypologie, a to včetně analýzy dobových metodologických východisek, v nichž se zrcadlil vzestup konkrétních oborů (např. endokrinologie) stejně jako teoretických debat, zpravidla vedených mnoha směry a napříč mnoha obory. Kontextualizace s technokratickým hnutím a jeho domácími odnožemi a lá psychotechnika či laboretismus je provedena velmi podrobně. Obdobně je pak i rozpracována návaznost na „praktické aplikace“, a to zejména v oblasti průmyslu, brannosti apod. Velmi přínosné jsou rovněž následující dvě kapitoly (6. a 7.), které naznačují fungování v podmínkách obou despotických režimů 20. století, totiž nacismu a komunismu. Ve srovnání s dalšími dobovými hnutími, směřujícími k normativním zásahům do oblasti lidského zdraví a reprodukce (eugeniky) je přitom správně poukázáno na relativně rozdílné a v podstatě širší vyústění snah do oblasti preventivního lékařství, respektive průmyslové a úrazové medicíny, což dobově mj. konvenovalo jak enormnímu nasazení průmyslu během protektorátu, tak i budování socialismu po roce 1948. V závěrečné eseji je konečně podrobněji rozpracován interpretační foucaultovský rámec moderní společnosti coby

racionálního žaláře, v němž se lékař stává – tu méně tu více – krutým dozorcem, který byl avizován již úvodem. Zároveň jsou zde vyzdvihnuta specifika při vývoje československé biotypologické školy, kterou je třeba zasadit i do pozitivního státně budovatelského sklonku první republiky a dodávající tehdejší medicíně a jejím novým institucím (např. Státnímu zdravotnímu ústavu) nezbytný étos, tolik využívaný (či zneužívaný) ze strany politiky.

Pokud jde o heuristickou část, je zjevné, že kandidát k ní od samého počátku práce na tématu přistupoval velmi aktivně. Přitom se navíc musel vypořádat i s obtížemi, které archiváři v této oblasti (dějiny medicíny) často nesmyslně, respektive bez znalosti platných zákonů staví badatelům do cesty. Nicméně není jistě od věci upozornit na některé další využitelné prameny, a to zejména osobní povahy, uložené v Archivu bezpečnostních složek v Praze či Památníku národního písemnictví v Praze; bez zajímavosti není ani osobní pozůstalost B. Škerlje uložena na PřF Univerzity v Lublani atd. Archivní fondy byly dále vhodně doplněny mnoha časopiseckými rešeršemi a zvládnutím dobové odborné literární produkce, jejíž některé tituly již dnes nejsou všeobecně známé.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako velmi zdařilou a informačně přínosnou, i když dané téma nabízí interpretačních možností jistě více. Pokud bude vydána v monografické podobě, bude se nicméně jednat o práci, kterou bude muset každý, kdo se v budoucnu bude chtít tímto tématem zabývat, vzít v potaz a kterou bude možné jen stěží obejít.

Práci Mgr. Jana Musila jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze, 24. února 2019

Mgr. Michal Šimůnek PhD.